

Sammanfattande bedömarutlåtande av masterprogrammet i ABM och forskarutbildningen i biblioteks- och informationsvetenskap vid Institutionen för ABM, Uppsala universitet

Bedömarpanel

Föreliggande utlåtande har sammanställts av en bedömarpanel bestående av: Anna-Sara Lind, professor i offentlig rätt, Juridiska institutionen, Uppsala universitet; Roswitha Skare, professor i dokumentationsvetenskap, Institutt for språk og kultur, UiT Norges arktiske universitet, Tromsø; Per Wisselgren, docent och programsamordnare för biblioteks- och informationsvetenskap, Sociologiska institutionen, Umeå universitet; David Zetterman, student, ämneslärarprogrammet (historia och samhällskunskap), Uppsala universitet.

Uppdraget

Bedömarpanelens uppgift har bestått i att utvärdera dels masterprogrammet i ABM, dels forskarutbildningen i biblioteks- och informationsvetenskap (BoI) med avseende på utbildningarnas kvalitativa styrkor och svagheter/utvecklingsområden samt att utifrån dessa formulera ett antal rekommendationer. I enlighet med anvisningarna i *Riktlinjer för Uppsala universitets modell för utbildningsutvärderingar* (UFV 2015/475), *Modell för utbildningsutvärderingar vid Historisk-filosofisk fakultet* (HISTFILFAK 2017/23) samt *Uppgifter för bedömarpanel för utbildningsutvärderingar vid Historisk-filosofisk fakultet* har ett övergripande utvärderingsfokus legat på tre grupper av frågor:

- Vilken kvalitet håller utbildningen sammantaget? Hur står sig utbildningen nationellt respektive internationellt?
- Vilka är dess starka respektive svaga sidor? Vilka är de främsta utmaningarna och utvecklingsbehoven inför framtiden? Hur kan utbildningen bli ännu bättre?
- Hur bedrivs kvalitetsarbetet vid institutionen? Vilka formella och informella rutiner finns i utbildningsmiljön och hur kan dessa vidareutvecklas?

Därtill har bedömarna uppmanats att beakta elva angivna aspekter rörande: 1) måloppfyllelse och förväntade studieresultat; 2) utbildningens vetenskapliga grund; 3) lärandet i centrum; 4) rättssäker examination och progression; 5) lärarkapacitet och kompetens; 6) internationalisering och hållbarhet; 7) jämställdhet; 8) bildning, professionell kunskap och framtida arbetsliv; 9) studentinflytande; 10) tillgänglighet; 11) uppföljning och utveckling.

Underlag och genomförande

Som underlag för utvärderingen har bedömarpanelen haft att tillgå två utförliga självvärderingar, en för masterprogrammet i ABM (27 s) och en för forskarutbildningen i BoI (41 s), tillsammans med ett omfattande bilagematerial (bestående av 26+10 bilagor) samt femton masteruppsatser (fem för vardera inriktning inom masterprogrammet, varav två med betyget VG och tre med betyget G). Allt underlag delgavs bedömarpanelen den 26 juni via Uppsala universitets samarbetsyta "Medarbetarportalen", dvs. i god tid före platsbesöket. Det sistnämnda ägde rum under två dagar, den 9-10 september 2019. I samband med detta fick bedömarpanelen möjlighet att samtala med, i tur och ordning: ledningsgruppen (prefekt, stf prefekt och de båda studierektorerna för masterprogrammet); fem lärare; två

studentrepresentanter från masterprogrammet i ABM; studierektor för forskarutbildningen (via videolänk); fyra doktorander i BoI; studievägledaren. Platsbesöket inkluderade även generöst med egentid för bedömarpanelen, vilket gav möjlighet att påbörja arbetet med utlåtandet, samt ett avslutande pass med återkoppling och kompletterande frågor till ledningsgruppen. Utlåtandet har därefter sammanställts av samtliga panelmedlemmar samt stämts av i en preliminär version med ledningsgruppen för att undvika onödiga missförstånd eller felaktigheter.

Utlåtandets struktur

Det sammanfattande bedömarutlåtandet är disponerat enligt följande. Den första delen behandlar masterprogrammet i ABM – med avseende på utbildningens styrkor, svagheter/utvecklingsområden samt rekommendationer – medan den andra delen rör forskarutbildningen i ABM – återigen med avseende på styrkor, utvecklingsområden respektive rekommendationer. Den avslutande delen lyfter upp några institutionsövergripande aspekter och avrundas med ett slutord.

Masterprogrammet i ABM

Masterprogrammet i ABM framstår sammantaget – utifrån de underlag som vi haft att tillgå och samtalen under platsbesöket – som en utbildning av god kvalitet vilken står sig väl i en både nationell och internationell jämförelse. *Självvärderingen* är i det avseendet föredömligt tydlig och strukturerad i en generell del, som punkt för punkt behandlar de elva efterfrågade aspekterna, och en fördjupande del, som ingående dokumenterar det omfattande utvecklingsarbetet med en tydligare ABM-integrering som bedrivits vid institutionen sedan ett par-tre år tillbaka i tiden. För oss är det uppenbart att förändringsarbetet inte enbart lett till en mer sammanhållen och genomtänkt struktur av masterprogrammets innehåll. Dessutom har det genererat ett flertal positiva bieffekter och mervärden rörande institutionens interna samarbetsklimat, ett stärkt kvalitetsarbete och en tydligare institutionsgemensam strävan. I allt väsentligt har också den bild som förmedlas i *Självvärderingen* bekräftats och stärkts av de samtal som hölls i samband med platsbesöket både med avseende på utpekade styrkor och identifierade förbättringsområden.

Masterprogrammets styrkor

I *Självvärderingens* sammanfattning (s. 26) framhålls sex identifierade styrkor:

- 1) förmågan ”att tänka nytt och göra om”;
- 2) att det har etablerats ”välfungerande formella och informella rutiner för utvärdering och utveckling”;
- 3) att arbetslivsanknytningen är god,
- 4) liksom genomströmningen;
- 5) att masterprogrammets ABM-integrering resulterat i ”en genomtänkt utbildning med en tydlig progression”;
- 6) att lärarlaget kännetecknas av god kommunikation och delaktighet.

Vår bedömning är att denna självvärdering är mycket träffande. Samtidigt vill vi gärna lägga till särskilt tre positiva aspekter som blivit synliga utifrån vår granskning:

- att den samlade lärarkåren ger ett mycket engagerat och professionellt intryck;
- att studierektorns pedagogiska ledningsuppdrag (s. 11) förefaller ha varit en nyckelfaktor i det framgångsrika förändringsarbetet;
- att studievägledaren förefaller spela en viktig och uppskattad nyckelroll i relation till studenterna och för institutionen i stort.

Till detta kan läggas:

- att det bedrivs ett fortlöpande systematiskt pedagogiskt utvecklingsarbete, både med regelbundna utvärderingsträffar och i projektform (s. 9 och 11).
- att institutionen har mycket ändamålsenliga lokaler vilka inte är att underskatta när det gäller att upprätthålla en väl fungerande intern arbetsmiljö och väl fungerande studentkontakter.

Självvärderingen är dessutom fylld med ett flertal andra positiva exempel som bidrar till dessa övergripande iakttagelser: förekomsten av ett studieråd (s. 3); tillgång till stipendiemedel för studenters fältstudier och konferensdeltagande (7); *Tidskrift för ABM* (7); möjlighet att förlägga praktik utomlands (17); ett medvetet arbete med frågor rörande internationalisering, jämställdhet och likavillkor (17).

Som framgår av ovanstående punkter rör de flesta – helt i enlighet med riktlinjerna – snarare institutionens kvalitetsarbete än utbildningens kvalitet i sig. Av det skälet vill vi dessutom gärna framhålla att de femton bifogade masteruppsatserna – vilka säger mer om utbildningens kvalitet med avseende på uppfyllandet av förväntade studieresultat – enligt vårt förmenande håller en genomgående mycket hög nivå.

Masterprogrammets svagheter/utvecklingsområden

När det gäller utbildningens utvecklingsområden identifieras tre sådana i *Självvärderingen* (s. 26-27):

- 1) en ökad internationalisering (som överskrider de befintliga nationella och nordiska perspektiven);
- 2) förtydligande av muntliga betygskriterier och individuella prestationer vid gruppexaminationer;
- 3) en mer aktiv studentrekrytering med alumnundersökningar, m.m.;
- 4) behovet av stärkt lärarkapacitet.

Det bör understrykas att de identifierade punkterna framstår mer som utvecklingsområden än som uppenbara svagheter eller akuta problem. I den bemärkelsen säger de fyra punkterna mer om institutionens höga ambitionsnivå. Samtidigt förstärktes poängen med åtgärder på just dessa områden utifrån samtalen i samband med platsbesöket. Särskilt den andra punkten – om behovet av förtydligade kriterier för muntlig examination – framstår som både förhållandevis enkelt och viktigt att ta itu med tanke på den grundläggande betydelsen av färdigheter i muntlig presentation och kommunikation inom ABM-sektorn generellt.

Betydligt svårare men inte desto mindre angeläget är behovet av en långsiktigt hållbar lösning av bemanningssituationen. Här påtalades problem med de långa handläggningstiderna, svårigheten att rekrytera behörig personal och önskemål om att kunna anställa adjunkter. Vår bestämda åsikt är emellertid att det är av yttersta vikt att tänka just långsiktigt och strategiskt på denna punkt och rekrytera disputerade lärare/lektorer, både för att värna och stärka

programmets – och institutionens – vetenskapliga grund, och för att tillvarata den potential som finns i den relativt starka doktorandgruppen (där det skulle ge förödande signaler om odisputerade lärare går före dem som har disputerat).

Vi vill dessutom lägga till och uppmärksamma ytterligare tre utvecklingsområden:

- Behovet av att tydligare kommunicera skälen och motiven till ABM-integreringen gentemot studenterna. Trots, eller kanske på grund av, att de många fördelarna med ABM-integreringen lätt kan tas för given av lärarna efter det omfattande förändringsarbetet är det viktigt att påminna sig att dessa inte är lika självklara för studenterna. Vi fick olika signaler som vittnade om att många studenter trots allt är primärt intresserade av den egna utbildningsinriktningen mot antingen arkiv, bibliotek respektive museer. Även om studenterna från de olika inriktningar hade mycket att lära från varandras områden, kunde det ändå ofta upplevas som att de ABM-gemensamma delarna s.a.s. ”stal tid” från det som de var särskilt intresserade av.
- Delvis på samma tema fick vi intrycket att balansen mellan de tre inriktningarna inte är helt symmetrisk och att biblioteksinriktningen dominerade. Som anges i självvärderingen finns olika skäl till detta. Inte desto mindre kan detta lätt skapa en känsla av att de som är inriktade mot arkiv och museer hamnar lite i skymundan eller i andra eller tredje rummet.
- Distanstudbildningen i BoI omnäms som positiv ur hållbarhetssynpunkt (15), men det antyds också att genomströmningen är lägre på denna än på motsvarande campuskurser (även om den ligger kring 70%, vilket måste anses som en god genomströmning för distanskurser) och att uppsatserna i det stora hela håller samma höga nivå som campusstudenternas. Däremot är distansutbildningen relativt frånvarande i *Självvärderingen*, vilket i sig förmedlade ett intryck av att den inte ges riktigt samma uppmärksamhet och omsorg i det fortlöpande kvalitetsarbetet.

Bedömarpanelens rekommendationer

- 1) Se över och utveckla examinationsformerna. Det framkommer i både självvärdering och i intervjuer att det inte är helt tydligt vad som förväntas i det muntliga och inte heller vilken roll seminarierna spelar, huruvida de är formativa eller examinerande.
- 2) Ta fram en konkret handlingsplan för hur institutionen på kort och lång sikt ska öka andelen disputerade lärare.
- 3) Att bistå studenterna på bra sätt så att studierådet kommer igång. Informera mera!
- 4) Integrering ABM: Mycket viktigt att integreringen fortsätter år från år! Nya studenter har nya behov av att få veta. Viktigt är att lärarna aktivt tar till vara på de pedagogiska fördelarna med att ha studenter från olika utbildningar under samma tak.

Forskarutbildningen i BoI

Forskarutbildningen i BoI inrättades 1999. Sedan dess har sju personer disputerat. I nuläget är sex doktorander aktiva. Av dessa är fyra fakultetsfinansierade och två externfinansierade (i tre år). En inledande allmän kommentar är därför att redan dessa siffror signalerar att forskarutbildningen har varit relativt liten men för tillfället är under tillväxt.

Forskarutbildningens styrkor

Självvärderingen för forskarutbildningen i BoI inleds med det sammanfattande påpekandet att ”Den övergripande kvaliteten på utbildningen kan anses vara god.” (s. 2). Åtta styrkor räknas upp (3):

- 1) anpassning till enskilda doktoranders behov;
- 2) bred handledarkompetens;
- 3) flexibilitet;
- 4) platta hierarkier;
- 5) generöst med tid för handledning;
- 6) formellt samarbete med ABM-institutionen i Lund;
- 7) avsatta medel för konferenser, språkgranskning mm.;
- 8) fungerande samarbeten inom fakulteten och med svenska, nordiska och internationella systerinstitutioner.

Vi instämmer både med den övergripande beskrivningen liksom med de åtta utpekade styrkeområdena. Samtidigt konstaterar vi att *Självvärderingen* egentligen inte säger så mycket om institutionens sju avslutade och sex pågående avhandlingsprojekt. För en utomstående granskare är det ändå tydligt att institutionen under årens lopp producerat ett flertal högtintressanta avhandlingar och nu rymmer en, som det förefaller utifrån presentationerna på institutionens hemsida, stark och tydligt internationellt orienterad doktorandgrupp, vilka sammantaget bidrar till att ytterligare stärka institutionens specifika forskningsprofil. I *Självvärderingens* fördjupade del (s. 38) omtalas denna profil i termer av ”en ABM-inriktad utbildning på forskarnivå inom biblioteks- och informationsvetenskap” där en målsättning har varit att ”skapa en mång- och korsdisciplinär forskningsmiljö för doktorander.” Denna profilerade styrka hade gärna kunnat lyftas fram både tidigare, tydligare och mer konkret i *Självvärderingen*.

En annan, redan antydd, styrka som förtjänar att understrykas rör forskarutbildningens internationella orientering. Doktorandgruppen rymmer en rik mångfald av internationella erfarenheter; flera av projekten är explicit internationella till sina ämnen; merparten skrivs på engelska för en internationell publik; två av projekten är internationellt finansierade och ingår därmed i större internationella nätverk; flera doktorander har vistats kortare eller längre perioder utomlands och de flesta verkar delta regelbundet vid internationella konferenser och ibland även kurser och utbyten utanför Sverige. Talande är också att studierektorn för forskarutbildningen vid tillfället var på internationellt forskarutbyte och därför deltog via viedolänk! I dessa utpräglade internationella aspekter, personifierad i den befintliga doktorandgruppen, ryms en av forskarutbildningens absoluta styrkor och en stor potential även för institutionens framtida utveckling.

Inte desto mindre finns – som upprepades i nästan samtliga samtalsgrupper under platsbesöket – sådant som ändå kan utvecklas och förbättras.

Forskarutbildningens svagheter/utvecklingsområden

Bland forskarutbildningens utmaningar nämns fem sådana områden i *Självvärderingen* (s. 4-5):

- 1) att upprätthålla volym;

- 2) balans mellan informell flexibilitet och formella rutiner;
- 3) bibehållen och helst strategiskt fördjupad och breddad handledarkompetens;
- 4) ett utvecklat kursutbud;
- 5) forskningsmässig balans mellan ämnesmässig mångfald och profilering.

Enligt vårt förmenande hänger flera av de ovan nämnda utmaningarna delvis ihop, samtidigt som de – som så ofta är fallet – vittnar om att det som är en fördel ofta även har en baksida. Mer konkret menar vi att en utmaning är förknippad just med relationen mellan å ena sidan forskarutbildningsämnet BoI och, å den andra, masterprogrammets och institutionens inriktning mot ABM. I *Självvärderingen* omnämns denna relation i den sagda formeln ”en ABM-inriktad utbildning på forskarnivå inom biblioteks- och informationsvetenskap”. Studierektorn klargjorde också att denna ABM-inriktade BoI-forskning svarar ganska väl mot den internationella forskningen som ofta inkluderar Library, Archival and Information Studies inom en och samma institution. Inte desto mindre fick vi intrycket att den mer specifika relationen mellan ABM och de tre inriktningarna – inom såväl forskarutbildningen, masterprogrammet och institutionen i stort – (i den mån detta låter sig göras) kan vara värd att förtydliga och kommunicera till samtliga berörda grupper, om inte annat för att undvika att skapa onödiga missförstånd kring att en inriktning (i avhandlingsarbetet eller masterprogrammet) inte är mindre värd eller har sämre framtidsutsikter i sig.

Ett annat återkommande påpekande både i självvärderingarna och i samtalen var att ABM-institutionen liksom forskarutbildningen i BoI utgör en liten miljö som präglas av platta hierarkier, nära avstånd och informella relationer. Detta är förstås i första hand något positivt. Storlek är emellertid också, som bekant, en relativ egenskap, samtidigt som forskarutbildningen – liksom institutionen i övrigt – uppvisar en positiv tillväxt, med ett tillflöde av nya studenter, doktorander och lärare. Av det skälet kan det, menar vi, finnas anledning att delvis nyansera självbilden av den lilla, informella och familjära miljön – åtminstone så till vida att det kan finnas anledning att uppmärksamma värdet i att explicit uttala – och ibland formalisera – vanor, rutiner och implicita regler som lätt tas för givna av dem som varit med och har en uppfattning om hur det s.a.s. brukar gå till. Ur vårt bedömarperspektiv framstår nämligen ABM-institutionen som en dynamisk miljö som, relativt sett, inte längre framstår som så liten.

Här ska dock påpekas att *Doktorandhandboken*, som finns både på svenska och engelska, är föredömligt tydlig på de flesta punkter. Med avseende på doktorandernas undervisning – en central och viktig fråga inte minst ur doktorandperspektiv – uppfattade vi dock att det finns en del vanor och tysta regler – om vem som får undervisa och när och på vems initiativ – som gärna kunde formuleras mer explicit.

Även frågan om behovet av ett utvecklat utbud av forskarutbildningskurser (p. 4) underströks i samtalen vid platsbesöket.

Bedömarpanelens rekommendationer

- 1) Arbeta mer med kurser för doktorander.
- 2) Förtydliga villkoren och rutinerna för doktorandernas undervisning och planeringen av denna. Det informella kan bli ett hinder för dem som inte vet hur systemet fungerar.
- 3) Kommunicera mer om relationen mellan ABM och de tre inriktningarna även inom forskarutbildningen.

Institutionsövergripande frågor

I enlighet med Uppsala universitets och Historisk-filosofiska fakultetens riktlinjer har självvärderingarnas och bedömarpanelens fokus legat dels på masterprogrammet i ABM, dels forskarutbildningen i BoI. Vi konstaterar också att utvärderingen delvis handlar mer om utbildningarnas inre kvalitetsarbete än om utbildningarnas yttre förutsättningar (i termer av en omvärldsanalys), institutionens övergripande visioner, planer eller strategier, och utbildningarnas kvalitativa "output" i termer av kvalitativa måluppfyllelse vad gäller förväntade studieresultat (även om de femton bifogade masteruppsatserna erbjöd ett viktigt och värdefullt komplement i det avseendet). Detta gör att en del frågor och aspekter tenderar att hamna lite vid sidan, eller "mellan stolarna". Så här avslutningsvis vill vi kort lyfta upp ett par sådana institutionsövergripande aspekter som samtidigt påverkar både masterprogrammet och forskarutbildningen.

En sådan fråga som vi delvis redan tangerat gäller relationen mellan masterprogrammet och forskarutbildningen med dess skilda inriktningar mot ABM respektive BoI. Inte desto mindre framstår dessa frågor som relevanta vad gäller institutionens övergripande strategiska arbete rörande både masterprogrammets och forskarutbildningens framtida utveckling. Även om det hos ledningsgruppen fanns en tydlig idé om dessa relationer, i masterprogrammets fall som ett resultat av det omfattande integreringsarbetet, var det för oss uppenbart att denna idé inte alltså hade kommunicerats lika tydligt till studenterna eller doktoranderna.

En annan större satsning som delvis hamnar utanför utvärderingens tudelade fokus rör det nya internationella masterprogrammet i digital humaniora (DH). DH dök upp vid upprepade tillfällen i diskussionerna med dess potentiella betydelse både för masterprogrammet i ABM och forskarutbildningen i BoI. Här hade det i och för sig varit intressant att höra mer om hur institutionsledningen tänker kring det nya masterprogrammet och hur detta kommer påverka den framtida relationen mellan ABM, BoI och DH ämnesmässigt, personalmässigt och institutionsstrategiskt. Men eftersom DH-programmet fortfarande befinner sig i sin absoluta inledningsfas ska det istället bli spännande att se hur dessa saker utvecklas på sikt.

Slutord

Vi vill avsluta med att tacka för förtroendet och understryka att förberedelserna och bemötandet från institutionens sida i alla avseendet har varit det bästa tänkbara: Självvärderingarna är mycket utförliga, alla underlag har delgivits panelen i mycket god tid och platsbesöket var ypperligt planerat.